

Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU13

Europarådet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger 2022/23:ER1 Europarådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2022 och skrivelse 2022/23:26 Verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under helåret 2021 och första halvåret 2022 till handlingarna.

Utskottet föreslår också att riksdagen avstyrker samtliga motioner som behandlas i betänkandet.

I betänkandet finns två reservationer (V, C, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Redogörelse 2022/23:ER1 Europarådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2022.

Skrivelse 2022/23:26 Verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under helåret 2021 och första halvåret 2022.

Två yrkanden i en följdmotion och åtta motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Redogörelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Europarådet	5
Reservationer	9
1. Europarådet, punkt 1 (V, MP)	9
2. Europarådet, punkt 1 (C)	9
Särskilt yttrande.....	11
Europarådet, punkt 1 (SD).....	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Skrivelse 2022/23:26.....	12
Följdmotionen	12
Redogörelse 2022/23:ER1.....	12
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Europarådet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkandena 16 och 17,
2022/23:1747 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–6 och
2022/23:2303 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena
1 och 2.

Reservation 1 (V, MP)

Reservation 2 (C)

2. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2022/23:26 till handlingarna.

3. Redogörelsen

Riksdagen lägger redogörelse 2022/23:ER1 till handlingarna.

Stockholm den 1 juni 2023

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Magdalena Thuresson (M), Alexandra Völker (S), Markus Wiechel (SD), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Joar Forssell (L), Ann-Sofie Alm (M), Håkan Svenneling (V), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Johan Büser (S), Katarina Tolgfors (M) och Gustaf Göthberg (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utrikesutskottet redogörelse 2022/23:ER1 Europarådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2022 och regeringens skrivelse 2022/23:26 Verksamhet inom Europarådets ministerkommitté under helåret 2021 och första halvåret 2022.

Två yrkanden i en följdmotion har väckts med anledning av regeringens skrivelse och under den allmänna motionstiden 2022/23 inkom två motioner med åtta yrkanden som berör Europarådet.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under helåret 2021 och första halvåret 2022. Perioden beskrivs som förhållandevis dyster för Europarådets kärnvärden – mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Bristande förtroende för gemensamma institutioner och gemensam övervakning av rättighetsfrågor är återkommande i debatten. Arbetet med att hantera konsekvenserna av att Ryssland uteslutits fortgår. Ett steg togs vid ministermötet i Turin. Då beslutade ministerkommittén att täcka upp det budgethål som uppstått för 2022 i och med att Ryssland uteslutits. Det finns en fortsatt bred uppslutning i kritiken av Ryssland för dess aggression i Ukraina och illegala annektering av Krim. På motsvarande sätt består kritiken av Rysslands agerande i Georgien och andra konfliktzoner i regionen.

Redogörelsens huvudsakliga innehåll

I redogörelsen beskrivs den svenska delegationens arbete vid Europarådets parlamentariska församling under 2022.

Utskottets överväganden

Europarådet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen och redogörelsen till handlingarna samt avslår motionerna.

Jämför reservation 1 (V, MP), 2 (C) och det särskilda yttrandet (SD).

Motionerna

I följdmotion 2022/23:2303 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkande 1 anför behovet av skärpt agerande i Europarådets ministerkommitté mot de länder som återkommande bryter mot Europarådets grundläggande dokument och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas (ECHR) domslut. Vidare anför under yrkande 2 i samma följdmotion att ministerkommittén måste initiera en översyn av Europarådets sanktionssystem för att göra det mer verkningsfullt.

I motion 2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. yrkande 16 anför Vänsterpartiet att regeringen inom samarbetet i Europarådet aktivt bör arbeta för att alla medlemsstater ska avskaffa all slags diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktistika. Vidare anför i yrkande 17 i samma motion att Sverige bör arbeta för att finansiellt och organisatoriskt stärka enheten Sexual Orientation and Gender Identity Unit inom Europarådet i syfte att säkerställa att enheten kan arbeta långsiktigt.

I motion 2022/23:1747 av Markus Wiechel m.fl. yrkande 1 anför Sverigedemokraterna att Sverige i Europarådet ska verka starkare för att rätten för den enskilda medborgaren att frivilligt välja politisk åskådning och facklig organisation efterlevs i medlemsstaterna och tillkännager detta för regeringen. I yrkande 2 anför att Sverige i Europarådet ska verka för ett starkare samarbete i Europa för att motverka antisemitism. I yrkande 3 anför att riksdagen bör ställa sig bakom att Somaliland bör erbjudas möjligheten att ingå partnerskap för demokrati med Europarådets parlamentariska församling. I yrkande 4 anför motionärerna att Taiwan bör inbjudas som observatör i Europarådets parlamentariska församling och tillkännager detta för regeringen. I yrkande 5 anför motionärerna att riksdagen bör ställa sig bakom att förhindra shariainspirerad lagstiftning i Europa och tillkännager detta för regeringen. Slutligen i yrkande 6 anför att Sverige ska verka för en oberoende granskning av Europadomstolen i syfte att motverka jäv i domar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet inleder med att konstatera det fortsatta behovet av Europarådet, med organisationens arbete för mänskliga rättigheter och till stöd för demokrati och rättsstatens principer. Verksamheten inom demokratiområdet, som är inriktad på åtgärder för att stärka det demokratiska styrelseskicket på alla nivåer, stöd för politisk pluralism samt ökad delaktighet för medborgare och civilsamhällets sida, ligger väl i linje med Sveriges engagemang för demokrati.

I regeringens skrivelse 2022/23:26 anförts att Rysslands utträde ur Europarådet haft betydande rättsliga, administrativa och politiska konsekvenser. Utträdet har inneburit att Ryssland överger alla Europarådskonventioner som kräver medlemskap i organisationen som exempelvis Europakonventionen och Europeiska sociala stadgan (reviderad). Efter ministerkommitténs beslut den 23 mars 2022 utslöts också landet ur de partsavtal under Europarådet som de anslutit sig till, exempelvis Pompidougruppen och Venedigkommissionen. Europadomstolen har fortsatt jurisdiktion att pröva klagomål mot Ryssland om eventuella kränkningar som skedde fram till den 16 september 2022 och kommer även att pröva de ca 18 000 pågående målen mot Ryssland. I nuläget är det oklart hur Europadomstolen ska kunna avgöra dessa fall då Ryssland, som svarandestat, inte samarbetar inom ramen för processen och lämnar in information. Utskottet fastslår att Ryssland under många år inom ramen för Europarådets arbete har underminerat de grundläggande värden som byggt institutionerna genom att inte efterleva deras grundläggande stadgar och dokument, inklusive europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Utskottet välkomnar att förpliktelser att verkställa Europadomstolens domar kvarstår även efter Rysslands frånträde från Europakonventionen. Flera av dessa, bl.a. om oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj, kommer även i fortsättningen att övervakas av ministerkommittén. Vidare vill utskottet understryka vikten av att Europarådets ministerkommitté fortsättningsvis kontinuerligt agerar mot de länder som återkommande bryter mot Europakonventionen och Europadomstolens domslut. Utskottet avstyrker därmed följdmotion 2022/23:2303 yrkandena 1 och 2.

Vidare konstaterar utskottet att det framgår av skrivelse 2022/23:26 att hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter är prioriterade av den svenska regeringen, och att Sverige hade en pådrivande roll för att ta fram rekommendationen om skydd mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Utskottet välkomnar att rekommendationens antagande har lett till att det skapats en funktion inom Europarådets sekretariat med uppgift att ansvara för frågor som rör lika rättigheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och genomförandet av rekommendationen. Europarådet bör arbeta för att enheten kan arbeta långsiktigt. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:53 yrkandena 16 och 17.

Utskottet anser att arbete mot fientlighet, fördomar eller diskriminering mot minoriteter ska fortsätta att vara en viktig fråga för Europarådet. I

regeringens budgetproposition för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 13 avsnitt 4.5) anför regeringen att arbetet med den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott fortsätter, och att fortsatta insatser ska bidra till att både fördjupa kunskapen inom vissa områden och skapa förutsättningar för att befintlig kunskap tillgängliggörs och används av olika aktörer. Utskottet framhåller också att EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025 och EU:s strategi för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv 2021–2030 är viktiga utgångspunkter i det arbetet.

När det gäller motionsyrkandet om Somaliland så utbröt den 6 februari 2023 i år våldsamma strider mellan Somalilands säkerhetsstyrkor och en lokal klanmilis som är lojal mot Somalia i gränsstaden Las Anod i Soolregionen. Området är omtvistat, och både Somaliland och Puntland (som är en delstat i Somalia), gör anspråk på regionen. Somaliland utropade sig som självständig stat 1991 men har inte erkänts av vare sig Somalia eller omvärlden. Sverige betraktar Somaliland som en självstyrande region. Som svar på skriftlig fråga 2022/23:411, om på vilket sätt Sveriges regering kommer att agera inom det internationella samfundet för en fredlig utveckling och ett slut på de pågående striderna i Las Anod, svarade utrikesminister Tobias Billström bl.a. att den uppblossade konflikten i Las Anod är djupt oroande, med risk för regional eskalering. De rapporter som inkommit om dödligt våld, människor som tvingats på flykt och begränsat humanitärt tillträde visar på en mycket allvarlig situation, som drabbar en redan utsatt del av Somalia. Utskottet ser det som angeläget att humanitära aktörer garanteras obehindrat och säkert tillträde, i enlighet med humanitära principer, för att kunna möta humanitära behov. Sverige har manat till en fredlig lösning i flera uttalanden tillsammans med det internationella samfundet, däribland FN. Utskottet har inhämtat att ambassaden i Nairobi fört dialog med olika parter, i samarbete med EU. Utskottet anser att alla parter måste tillämpa eldupphör och delta i en konstruktiv dialog för en fredlig lösning. Utskottet anser att Sverige ska fortsätta verka för ett slut på striderna i Las Anod och uppmärksamma den utveckling som sker samt fortsätta stötta utvecklingen i landet genom stöd till demokratisering, ekonomisk utveckling, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer samt ökad motståndskraft mot klimatförändringar.

När det gäller motionsförslaget om Taiwan hänvisar utskottet till nyligen gjorda ställningstaganden i betänkande 2022/23:UU7 Internationella relationer m.m. Utskottets uppfattning är densamma som då.

När det gäller yrkanden om rätt att välja politisk åskådning och facklig organisation samt shariainspirerad lagstiftning konstaterar utskottet att alla Europarådets medlemsländer är rättsligt bundna av den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter och att det av konventionen framgår i vilken mån det är möjligt att inskränka de mänskliga fri- och rättigheter som anges i konventionen. Enligt artikel 9 i Europakonventionen har var och en rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst,

undervisning, sedvänjor och ritualer. Utskottet konstaterar att enligt artikel 11 i Europakonventionen har var och en rätt att delta i fredliga sammankomster. Artikel 11 anger vidare att var och en har föreningsfrihet, inbegripet rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen. Ovannämnda rättigheter får inte underkastas andra inskränkningar än dem som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den nationella eller allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Enligt artikel 14 ska åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen säkerställas utan diskriminering på någon grund såsom kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt. Vidare konstaterar utskottet att artikel 26 i FN:s konvention om de medborgerliga och politiska rättigheterna slår fast att alla är lika inför lagen och har rätt till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag. Sveriges övergripande målsättning har varit att EU:s anslutning till Europakonventionen ska komma till stånd så snart som möjligt och att anslutningen ska bidra till att stärka såväl den enskildes som Europadomstolens och Europakonventionens ställning. Utskottet förutsätter att regeringen i Europarådet, i andra regionala och multilaterala organ och vid bilaterala kontakter fortsätter att agera för ovannämnda rättigheter. Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om sharialagstiftning, bl.a. i betänkande 2019/20:UU6 och 2019/20:UU15.

Slutligen när det gäller motionsyrkandet om Europadomstolen så anförs det i redogörelse 2022/23:ER1 Europarådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2022 att förfarandet vid val av domare till Europadomstolen är noggrant reglerat. Medlemsstaternas regeringar nominerar tre kandidater, enligt ett särskilt förfarande, varefter församlingens utskott behandlar nomineringarna innan val förrättas av församlingen i sin helhet. Finner utskottet att ländernas nomineringar inte lever upp till regelverket kan utskottet avvisa listan med nomineringar och begära en ny. Medlemmar utses av partigrupperna. Med hänvisning till vad som anförts ovan så avstyrks därmed motion 2022/23:1747 yrkandena 1–6.

Reservationer

1. Europarådet, punkt 1 (V, MP)

av Håkan Svenneling (V) och Jacob Risberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkandena 16 och 17 samt avslår motionerna

2022/23:1747 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–6 och

2022/23:2303 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen inom samarbetet i Europarådet aktivt bör arbeta för att alla medlemsstater ska avskaffa all slags diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Sverige bör också arbeta för att finansiellt och organisatoriskt stärka enheten Sexual Orientation and Gender Identity Unit inom Europarådet i syfte att säkerställa att enheten kan arbeta långsiktigt.

2. Europarådet, punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2303 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkandena 16 och 17 samt

2022/23:1747 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–6.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs ett skärpt agerande i Europarådets ministerkommitté mot de länder som återkommande bryter mot Europarådets grundläggande dokument och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas (ECHR) domslut.

Ministerkommittén måste även initiera en översyn av Europarådets sanktionssystem för att göra det mer verkningfullt.

Särskilt yttrande

Europarådet, punkt 1 (SD)

Aron Emilsson (SD) och Markus Wiechel (SD) anför:

Sverigedemokraterna har sedan många år haft ett högt engagemang i frågor som behandlas av och berör Europarådet. Utöver det arbete som bedrivs i den parlamentariska församlingen har vi även återkommande lyft en rad av dessa i riksdagsmotioner.

Mot bakgrund av att flera av de frågor som lyfts i Sverigedemokraternas motion om Europarådet (2022/23:1747) redan har behandlats av utskottet och att resterande yrkanden har varit föremål för behandling under tidigare år, väljer vi denna gång att enbart uttrycka vårt stöd till dessa förslag i detta yttrande i stället för att reservera oss för dem.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelse 2022/23:26

Regeringens skrivelse 2022/23:26 Verksamhet inom Europarådets ministerkommitté under helåret 2021 och första halvåret 2022.

Följdmotionen

2022/23:2303 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av skärpt agerande i Europarådets ministerkommitté mot de länder som återkommande bryter mot Europarådets grundläggande dokument och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas (ECHR) domslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ministerkommittén måste initiera en översyn av Europarådets sanktionssystem för att göra det mer verkkningsfullt och tillkännager detta för regeringen.

Redogörelse 2022/23:ER1

Redogörelse 2022/23:ER1 Europarådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2022.

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom samarbetet i Europarådet aktivt bör arbeta för att alla medlemsstater ska avskaffa all slags diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktiska och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att finansiellt och organisatoriskt stärka enheten Sexual Orientation and Gender Identity Unit inom Europarådet i syfte att säkerställa att enheten kan arbeta långsiktigt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1747 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i Europarådet ska verka starkare för att rätten för den enskilda medborgaren att frivilligt välja politisk åskådning och facklig organisation efterlevs i medlemsstaterna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i Europarådet ska verka för ett starkare samarbete i Europa för att motverka antisemitism och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Somaliland bör erbjudas möjligheten att ingå partnerskap för demokrati med Europarådets parlamentariska församling och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Taiwan bör inbjudas som observatör i Europarådets parlamentariska församling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förhindra shariainspirerad lagstiftning i Europa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en oberoende granskning av Europadomstolen i syfte att motverka jäv i domar och tillkännager detta för regeringen.